

Oponentský posudek na diplomovou práci Marie Sherstiuk
Лінгвокультурний простір української альтернативної музики
(музика незалежної України)

Při hodnocení práce Marie Sherstiuk je třeba v první řadě kladně hodnotit sám výběr tématu, které, jak sama autorka uvádí, není v současnosti ještě dostatečně probádané, ovšem vzhledem k výrazné roli, již hraje ukrajinská alternativní hudba v kulturním prostoru země, je nezbytné se jím zabývat. Práci tak můžeme vnímat jako významný krok při mapování vzniku, vývoje a současné existence alternativní hudby na Ukrajině, na něž bude možné navazovat jako na základní „syrový“ materiál a dále jej rozvíjet. Práce je jasně strukturovaná, již z názvů kapitol je zřejmé, že autorka pracovala s poměrně velkou šíří informací různého typu a povahy. To je na jednu stranu jevem pozitivním, neboť nám umožní sledovat ukrajinskou hudební scénu z různých úhlů pohledu (zrod, vývoj, typologie, vztah ke světovým hudebním proudům, funkce alternativní hudby v ukrajinské společnosti, problém popularizace, konkurence s ruskou populární hudbou, volba jazyka, specifické rysy ukrajinské alternativní hudby, jazyková charakteristika apod.). Na druhou stranu tato šíře místy způsobuje nutnou zkratkovitost, případně chaotičnost; nedostatečné kritické zhodnocení důležitosti určitého faktu pak i jistou disproportionalitu mezi jednotlivými informacemi.

V **Úvodu** bych uvítala konkrétnější vytyčení problému (např. časového rámce), důkladnější práci s pojmy (např. s pojmem alternativní hudba, jenž je jeden z klíčových), specifikaci kritérií pro výběr interpretů, jimiž se autorka v práci zabývá, jasnější charakteristiku metodologie apod.

Samotné jádro práce (tedy tři kapitoly, které jej tvoří) má kolísavou kvalitu. V 1. kapitole (**Альтернативна музика як феномен культури другої половини ХХ – початку ХХІ ст.**), konkrétně v podkapitole 1.1. (*Загальносвітові культурні тенденції та виникнення альтернативної музики*), diplomantka nastiňuje pozadí vzniku alternativní hudby, což je samo o sobě úkolem nelehkým, zvláště pokud se sama pokouší o stručné zhodnocení společenského a politického klimatu ve 2. polovině 20. století a vystižení zásadních konfliktů a problémů vytvářejících podhoubí pro vznik různých proudů alternativní hudby. Bez patrných zkratk, zjednodušení a deformací je toto v podstatě nemožné a zde bych doporučovala více se spoléhat na využití odborných prací (namátkou například Tonyho Judta). V některých částech textu se pak diplomantka nedokáže vyvarovat tvrzení, která platí jen pro určitou část popisované reality a bez příslušného kontextu jsou vlastně v jejím zjednodušeném podání přímo chybná či nepřesná (např.: „Захоплення західноєвропейських митців та інтелектуалів комунізмом було подолане лише із падінням Радянського Союзу та комуністичного блоку.“ – zde by bylo za prvé vhodné vymežit, že se jednalo o část intelektuálů; za druhé je značně diskutabilní, zda k názorovým změnám došlo opravdu až s rozpadem Sovětského svazu. Chybí zde zdroje, z nichž autorka svá tvrzení čerpá). Následující části této podkapitoly jsou již konkrétněji formulované a je možno je považovat pro dané účely za dostačující. Mám na mysli charakteristiku existencialismu, postmodernismu, rozvoje masové kultury, rozšíření internetu, globalizace, vzniku alternativní kultury, hippie kultury, rockové hudby. V podkapitole následující (1.2. *Передумови виникнення альтернативної музики на теренах України*) se diplomantce daří vhodně skloubit poznatky z minulé podkapitoly a vyznačit specifika rozvoje alternativní kultury na Ukrajině se zdůrazněním odlišujících prvků (např. folklorizace). Je patrné, že se Maria Sherstiuk seznámila s důležitými texty tematizujícími právě odlišnost recepce rock-kultury, kultury hippie apod. (text Williama J. Rische) v zemích Sovětského svazu či východního bloku a dokázala vyvodit relevantní závěry týkající se funkce této hudby i s ohledem na otázku jazykovou a tedy národně identifikační. Významnou složkou práce je i podkapitola následující (1.3. *Українська рок-культура в друкованих джерелах*), poskytující poměrně detailní přehled zdrojů, z nichž je možné čerpat informace o vzniku a vývoji alternativní hudby na Ukrajině.

Kapitola druhá (**Альтернативна музика – сучасний культурний продукт в Україні**) má opět velmi proměnlivou kvalitu. Úvod je poměrně nekonkrétní a vágní, v podstatě částečně opakuje již

to, co bylo řečeno v předchozím textu. Naopak jednotlivé podkapitoly pracují s množstvím faktografického materiálu. V první z nich (2.1. *Поява українських альтернативних гуртів*) diplomantka prostřednictvím charakteristiky jednotlivých skupin poskytuje důkladné informace o vzniku, míře popularity, funkci hudebních těles v kulturním prostoru, snaží se alespoň v základních obrysech každou hudební formaci charakterizovat. Z větší části je text dobře strukturován, místy bych však uvítala větší důslednost v popisech skupin, bylo by vhodné udržovat jednotný model tak, aby u některých nechyběly určité údaje (např. jména členů apod.). Autorka správně opakovaně zdůrazňuje důležitost volby jazyka písňových textů, považuje jazyk za důležitý prostředek odporu a protestu. V podkapitole 2.2. (*Проблема популяризації альтернативної музики в Україні*) Maria Sherstiuk poměrně dobře zpracovává problematiku postavení ukrajinské rockové hudby ve sdělovacích prostředcích, zabývá se poměrem dostupnosti ruské a ukrajinské hudební produkce, faktem aktivního zaplňování informačního prostoru ruským hudebním produktem na úkor ukrajinského. Zvláště poslední zmíněný moment však více neanalyzuje a nedotýká se souboru příčin tohoto stavu, což je znatelnou slabinou, neboť se jedná o závažný problém. Podkapitola 2.3. (*Рок-фестивалі*) patří mezi informativní kapitoly a svůj účel dobře plní, byť by bylo vhodné uvést, jakými kritérii se řídí při volbě festivalů, o nichž pojednává. V poslední podkapitole (2.4. *Фольклорні мотиви в українських течіях World music*) je středem zájmu jeden ze specifických rysů ukrajinské alternativní hudby, tzn. vysoká míra zapojení folkloru a folklorní poetiky, autorka hodnotí různé způsoby přístupu k folkloru u jednotlivých hudebních skupin.

Třetí kapitola (*Мовні особливості текстів українських альтернативних напрямів*) je zaměřena na jazykovou problematiku. I zde je patrná kvalitativní nevyrovnanost. První část (3.1. *Явища білінгвізму та суржикю*) hodnotí v obecných rysech jazykovou situaci na Ukrajině s důrazem na otázku bilingvizmu a suržyku, zde je patrné, že autorka má dobrý přehled o odborné literatuře, která se těmito otázkami zabývá. Následující konkrétnější analýzu repertoáru vybraných hudebních skupin však považuji za nejslabší složku práce. Přestože se diplomantka snaží nalézt určitou metodologii, pomocí níž bude na repertoár nahlížet (vychází zde konkrétně z práce L. Bilaňuk, která se zabývá faktory vedoucími k použití ukrajinštiny v písňových textech), tento přístup dokáže podchytit jen jeden aspekt – příčinu volby jazykového kódu. Jinou metodologii autorka nevyužívá a je patrné, že v konkrétní analýze písňových textů tápe a omezuje se na poměrně náhodná hodnocení, která nejsou nijak systematizována. I samotný výběr ukázek postrádá motivaci, nejsou vyznačena kritéria pro jejich výběr, není zřejmé, s jakým korpusem textů pracovala. Absence metodologie je patrná i v tom, že autorka střídavě komentuje obsahovou (tematickou, etickou) stránku textů s jazykovou stránkou (výpůjčky, užití dialektu), místy se dotýká recepce textů. Nekoncepčnost je patrná v poslední podkapitole, zde bych uvítala, kdyby se autorka zabývala jazykem ze systémového hlediska.

Na několika místech práce se diplomantka dopouští nepřesných, diskutabilních či přímo zavádějících tvrzení či formulací (např.: «Іноді пісенні тексти написані на табуйовані теми, такі, як, наприклад наркотики, українська провінційність і «совковість»; «На нашу думку будь-які музичні тексти повинні ґрунтуватися на мові свого народу, тому що це є моментом самоідентифікації а рідномовний простір дає більше можливостей для якісного творчого продукту.»; «Мовна політика є найважливішим чинником державної політики...»; «Раніше більша частина фестивалів та концертів, які тут проводили, було досить русифіковані...»). Místy autorka sklouzává k příliš patetickým či emotivně silně zbarveným formulacím, což není v práci tohoto typu zcela na místě, případně se jedná o vágní formulace (např.: «Зазвичай тексти пісень виконавців цієї категорії серйозні і щирі, присвячені темам важливим для суспільства, не табуйованим та неангажованим.»). Ve třetí kapitole autorka využívá hojně ukázky z rozhovorů s jednotlivými představiteli hudebních skupin, což na jednu stranu sice poskytuje vhodnou ilustraci k nastoleným problémům, na druhou stranu však místy těchto citátů nadužívá (např. úryvek z rozhovoru se S. Vakarčukem na str. 67, který zaujímá téměř tři čtvrtě stránky). Obdobně můžeme hodnotit i komentáře týkající se Vakarčukovy politické dráhy – jsou nadbytečné a rozměňují text kapitoly (vhodnější by bylo informaci doplňkové povahy umístit do poznámky, stejně jako dlouhé výčty kapel účastnících se festivalů).

V neposlední řadě je třeba zmínit nedostatky formálního rázu – nedokonalou grafickou úpravu (různě odsazené odstavce, mezery mezi poznámkami, zbytečné opakování téhož odkazu za sebou, nedůsledné použití kurzívy), časté chyby, překlepy (český abstrakt, s. 9 – 2. odstavec – nedokončená věta?; s. 11 – у с столітті; s. 12 – екзистенціаліз – це гуманізм; s. 15 – афроамериканською; s. 19 – із психоделічною музикою або західною трендами рок-музики; s. 21 – по-новому – chybí tečka; poznámka 45 – rock – má být velké písmeno; poznámka 55 – opakuje se to, co již bylo řečeno v samotném textu; s. 35 – кулькість гуртів; s. 39 - підримку; s. 43 – музикики; s. 50 – Ці фестивалі поки щоне; s. 64 – важливим лоя суспільства; s. 68 – ще один прикладом; str. 80 - конструктором За словами).

Z výše uvedeného vyplývá, že práce Marie Sherstiuk obsahuje řadu kvalitně zpracovaných podkapitol, jiné ovšem vykazují celou řadu poměrně závažných nedostatků. Diplomová práce však i přes zmíněné nedostatky splňuje požadavky kladené na tento druh práce, doporučuji ji tedy k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

Tereza Chlaňová